



Vad är NPF?

15.9.2026

Folkhälsan / Petra Boman



Competence

```
graph TD; Competence[Competence] --> Attitude[Attitude]; Competence --> Knowledge[Knowledge]; Competence --> Skills[Skills];
```

Attitude

Knowledge

Skills

Att förstå och bemöta barn med NPF



Funktionsvariation

Funktionshinder

Funktionsförmåga

Vad är NPF?

Vad är NPF?

**För att kunna
inkludera, anpassa och
bemöta behov vi
förstå och ha kunskap**

VAD ÄR NPF?

NEURO→

PSYKIATRI

Hjärnan

Genetik

Beteende

Relationer

Psykiskt mående



Gruppnivå



Individnivå

NPF är beteendediagnoser

Olika grader



I behov av stöd

I behov av omfattande stöd

I behov av mycket omfattande stöd

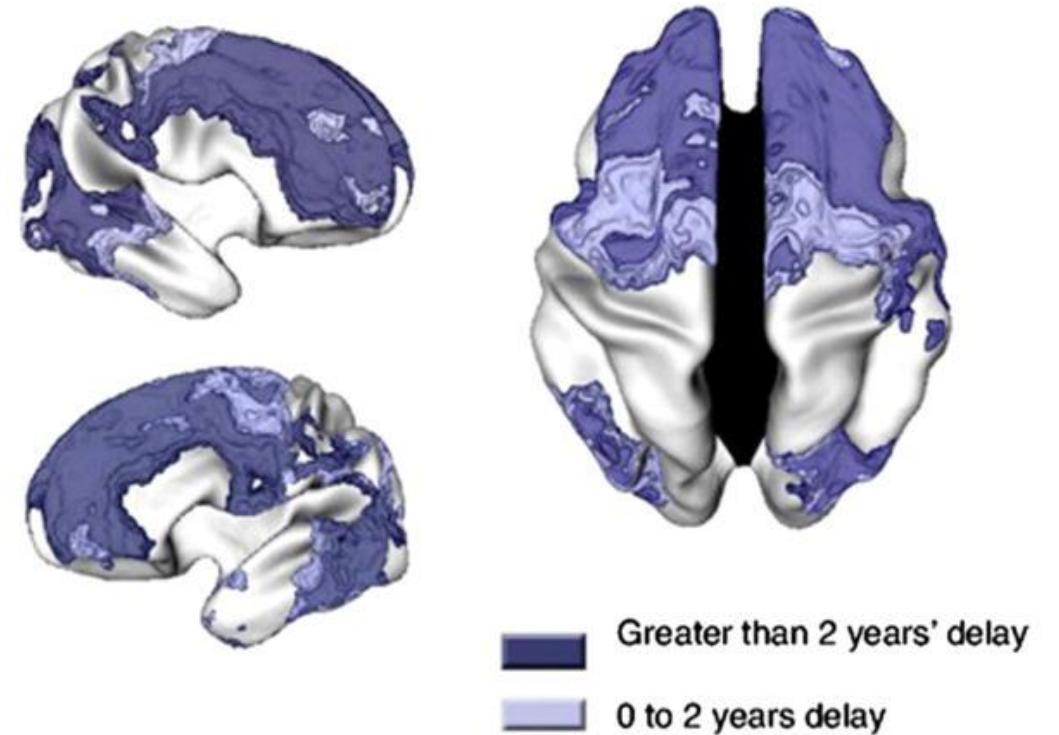
NPF är en neurobiologisk variant av hur hjärnan fungerar

- Starkt genetiskt betingat
- Såväl struktur som funktion
- Gråa hjärnmassan (i storlek) och vita hjärnmassan (i nätverk)
- Avvikande funktion pga utmaningar i neurotransmittorer

NPF och senare hjärnmognad

- Forskning visar att en del individer med NPF utvecklas senare, speciellt i prefrontala delar
- Kan vi påverka hjärnans utveckling mha träning?

Shaw et al, 2006



**Ständig
Samverkan**

**MILJÖ
ARV**

**Varje barn utvecklas i egen takt
– också barn med NPF**

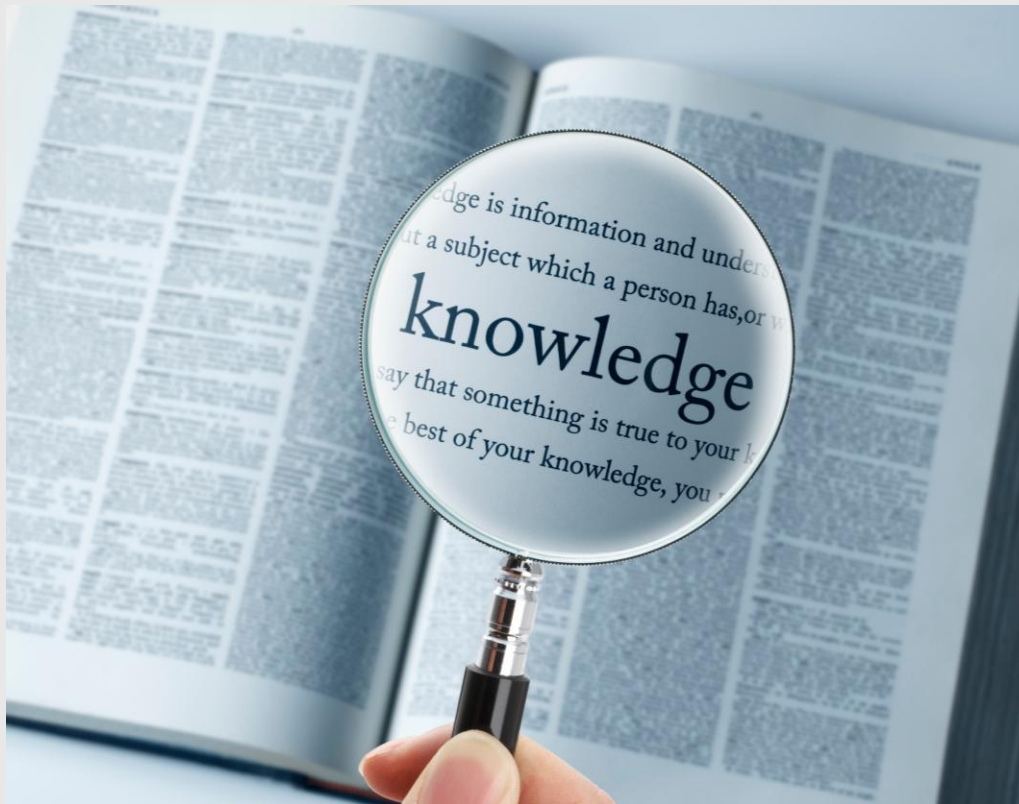
**Ojämn utveckling
Specialbegåvningar
Fysisk / psykisk / kognitiv ålder**

Miljöns betydelse

En diagnos ska alltid ge personen något

**Obs! Det behövs inte en diagnos för att
ge tex pedagogiskt eller
utvecklingsmässigt stöd i vardagen**

Gemensamma kriterier för NPF (ADHD / ADD, AST, Tourettes syndrom, Språkstörning, OCD, arfid)



- Stora svårigheter i vardagen i minst två olika miljöer
- Problemen har funnit sedan barndomen och pågått i mer än 6 månader
- Påverkar signifikant inläring och utveckling – behövs stöd!
- Om symtomen som iakttas kan förklaras bättre av ngt annat skall diagnosen inte ställas, tex annan sjukdom, livssituation etc. Obs dock att dessa inte alltid utesluter varandra
- Diagnoserna är ofta överlappande och förändras med åren
- OBS! Diagnosen skall finnas för individens bästa och för att möjliggöra vård och stöd
- Omkring 5-10% av alla barn – eller flera?

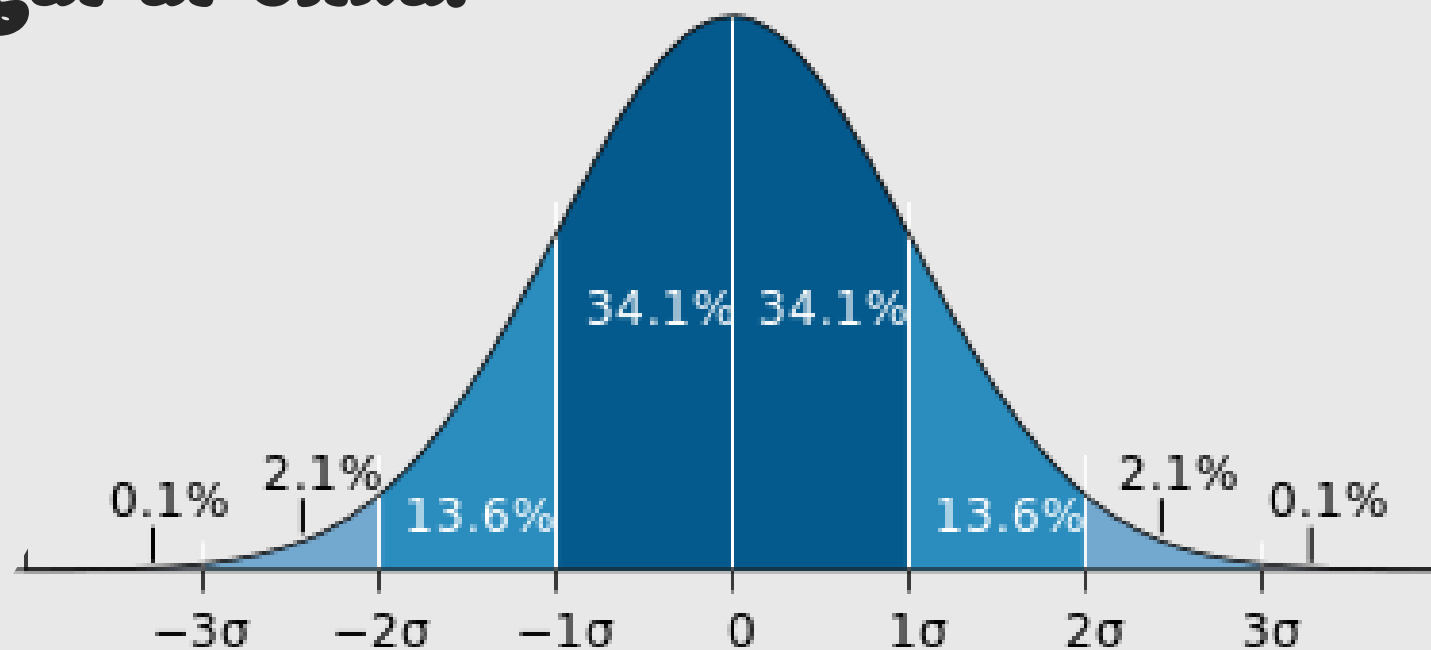
Flickor med NPF

- Kameleont- eller kamouflageteorin
 - när NPF inte märks på daghemmet
- Utmattnings- och psykiskt illamående som syns hemma och på fritiden
- Energivård!





Våra förutsättningar är olika!



NPF KAN påverka utvecklingen av

Sociala funktioner,
växelsvetskan och
kommunikation

Exekutiva funktioner och
reglering av beteendet

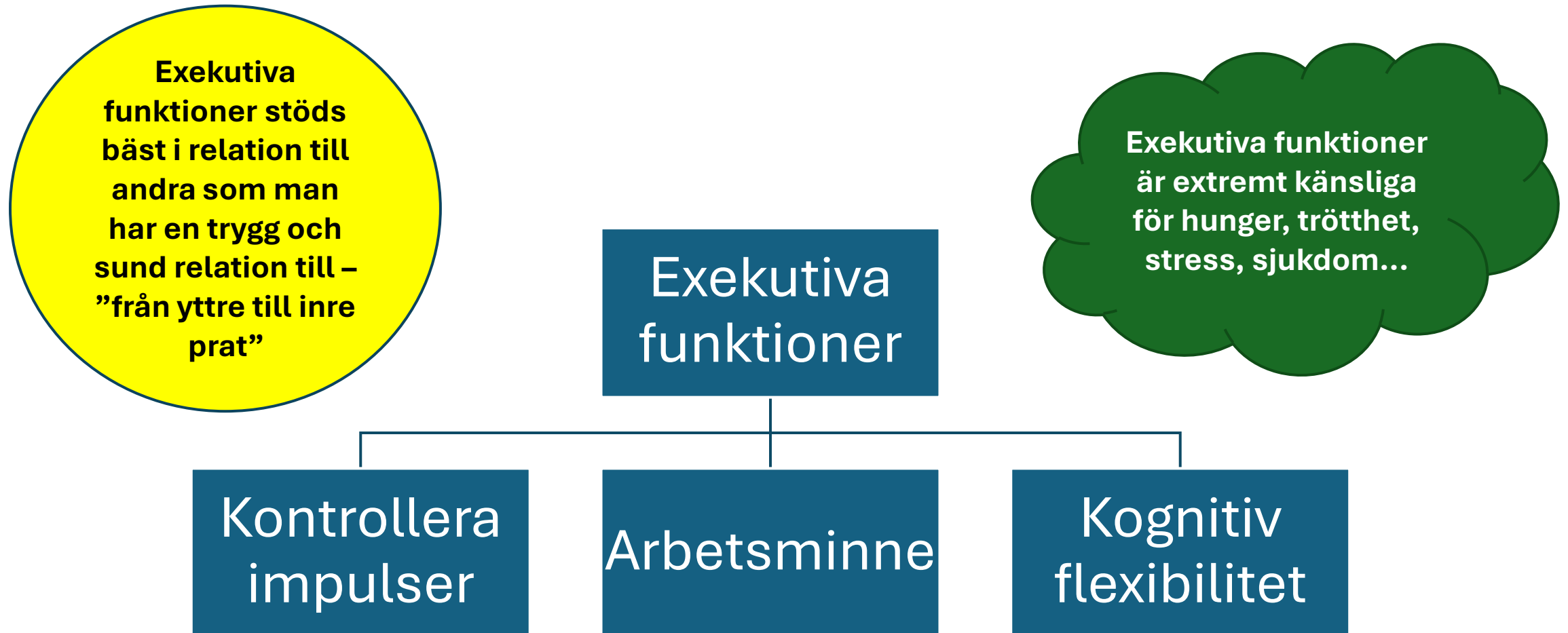
Känsloreglering och
stresshantering

Inläring och minne

Självkänsla och
självförtroendet

→ BEHÖVS
HELHETSMÄSSIGT STÖD
FÖR ATT STÄRKA
INDIVIDENS
FUNKTIONER I
VARDAGEN



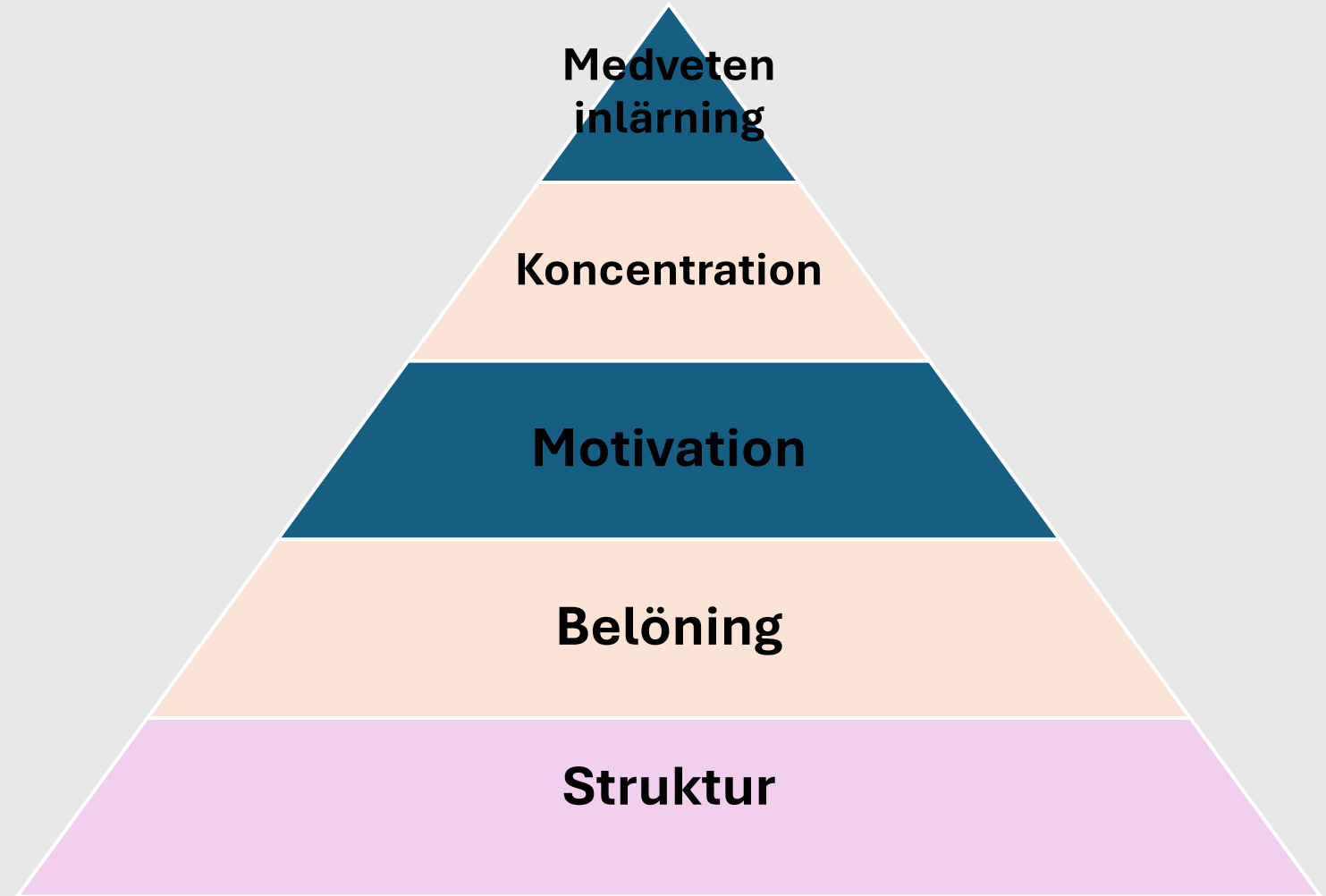


Samverkan av dessa tre MÖJLIGGÖR självreglering och målinriktat beteende, dvs möjliggör t.ex. emotionell kontroll, planering, organisering, upprätthållande av uppmärksamhet...

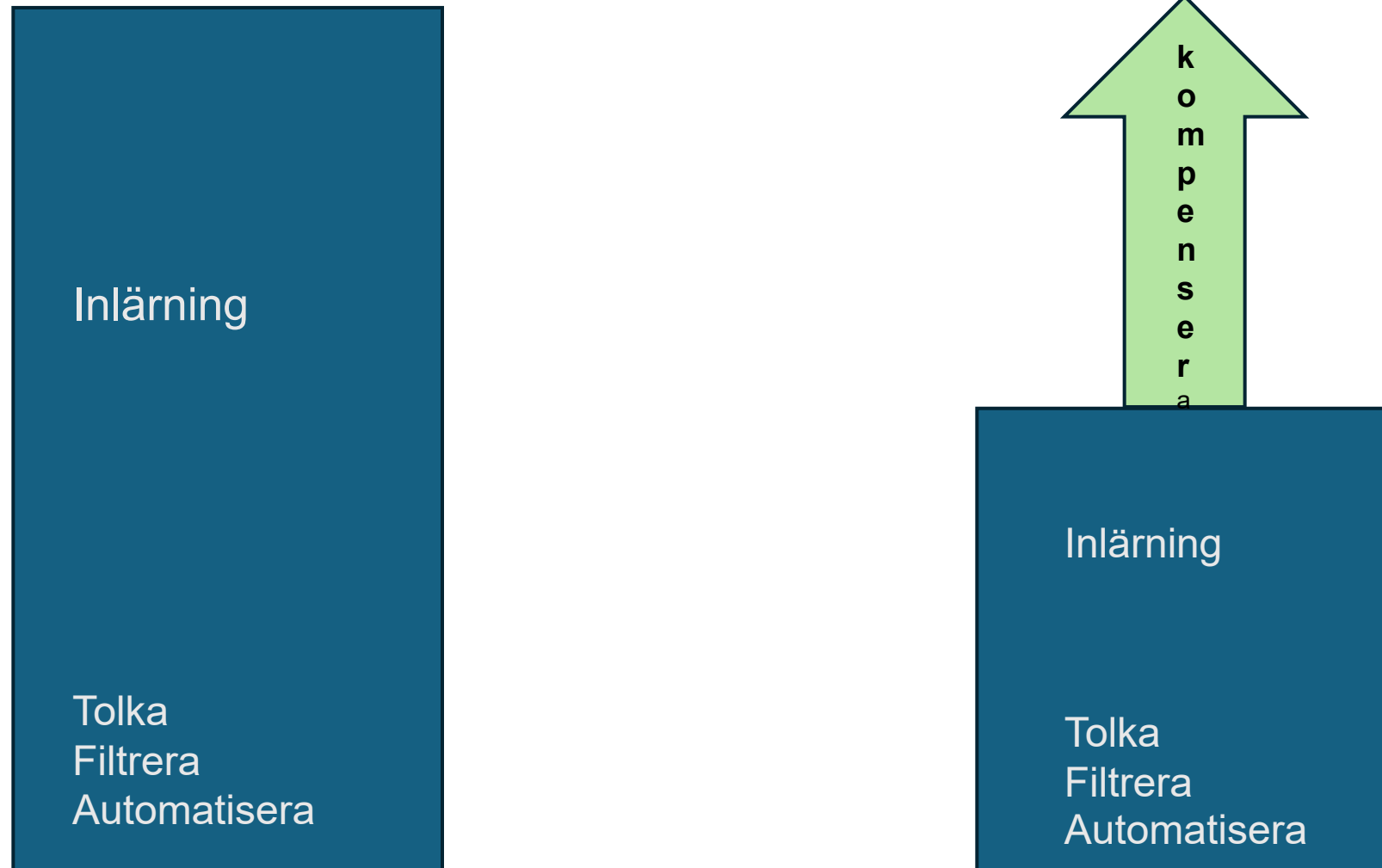
Miyake et al (2001)

Var ska vi sätta in stödet?

(Boman, 2009)



FUNKTIONSKONTO



EN FÖRANPASSAD GRUPP LEDER TILL FÄRRE INDIVIDANPASSNINGAR



SE PÅ INKLUDERING SOM...

**ETT SÄTT ATT VISA
TILLGÄNGLIGHET**

ETT SÄTT ATT UNDERVISA

**ETT SÄTT ATT SKAPA
DELAKTIGHET**

EN PROCESS

**EN KOMPETENS AV DIG
SOM LÄRARE / VÅRDARE**

**DIFFERENTIERING – ALLA
KAN INTE UNDERVISAS LIKA
→ LÄRMILJÖ, VÄGEN TILL
KUNSKAPSMÅLEN OCH
VERKTYGEN SKILJER SIG ÅT**

**Barnets inre värld påverkas och utvecklas av hur barnet ser,
uppmärksammar och tolkar sin omvärld.**

**”För att hjälpa någon
måste jag visserligen förstå mer än vad han gör
men först och främst förstå det han förstår.
Om jag inte kan det,
så hjälper det inte att jag kan och vet mera!”**

”Søren Aabye Kierkegaard”

Inkludering för NPF:

Att stödja barnet utgående från olika lärmiljöer

(inspirerad av Jensen, 2017)

- 1. Kompenserande fysisk daghemsmiljö**
- 2. Energivård**
- 3. Tydliggörande pedagogik**
- 4. Kompenserande pedagogik**
- 5. Bemötandet**
- 6. Gruppen**
- 7. Stöd i vardagsrutiner**

Det finns alltid ett sätt!

**Stödåtgärder betyder att vi vuxna gör
något annat än tidigare!**

Allt börjar med ditt bemötande!

Vi gör rätt om vi kan

Vi vill samarbeta

- R.W.Greene-

NPF och psykisk hälsa

Petra Boman Folkhälsan

VAR UPPMÄRKSAM PÅ

- Frånvaro
- Olika beskrivning på barnet hemma och i daghem
- Ensamhet
- Familjer/barn som drar sig undan
- Somatiska symptom
- Utåtagerande, utbrott
- Inkonsekvent beteende
- Klängighet, nedstämdhet
- Att man går bakåt eller stannar i utvecklingen / man är “för” duktig



Träna dig i att se: vad försöker barnet lösa genom sitt beteende?

**Toppen av
isberget är de
problem vi
ser**

**Under ytan
finns orsaken
till problemen**

**Löser vi
problemen ovan
ytan har vi inte
löst
grundproblemet**

**Toppen av
isberget är de
problem vi ser**

Pockar på uppmärksamhet, klängig

Rastlös och orolig

Tar andras saker, skuffar bort

Springer bort, vill inte
delta

Får utbrott, gråter och
kan slå

**Under ytan finns
orsaken till
problemen**

Utmaningar med kognitiv
flexibilitet och inhibering

Trivs inte med höga ljud och trängsel

Utmaningar med att hitta ord

Har svårt att lita på vuxnas närvaro

**JOBBA MED ORSAKERNÄ! GÅ
TILL BEHOVEN!**

**Rätt stöd förändrar inte vem barnet är, men det kan förändra
barnets möjlighet att må bra och lyckas**



**Tänker man problem - skapar man
problem**

**Tänker man möjligheter - skapar man
möjligheter**

Måhlberg & Sjöblom

Lösningsfokus

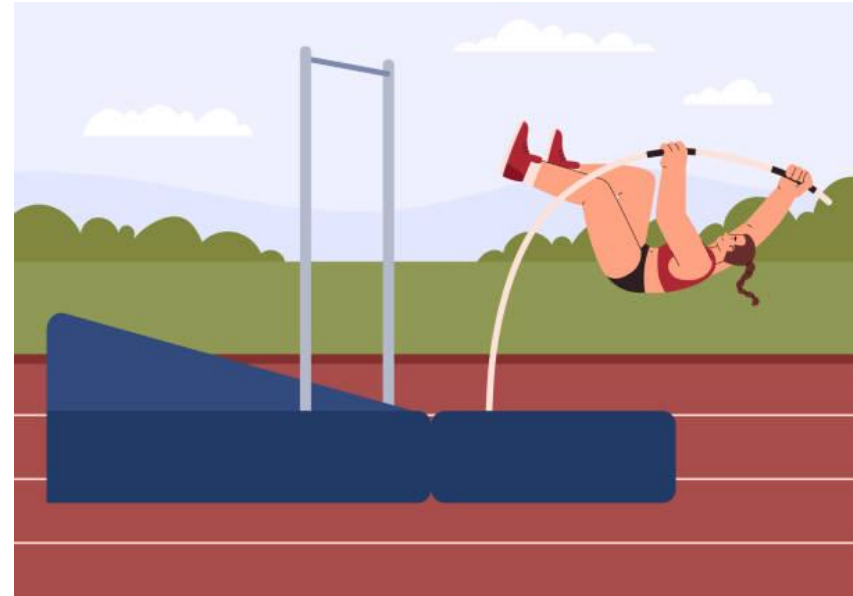
- När fungerade det?
- Vad gjorde du då?
- På vilket sätt skilde det sig från de gånger då det inte fungerade?



KRAVANPASSA



KOMPENSERA



- Vi har ett kompensatoriskt uppdrag!
- Alla kan lyckas!



Positivt förstärkande bemötande har förvånansvärt god effekt!

- Förstärker positivt beteende
- Fungerar som instruktion för det beteende som man vill se mer av
- Bidrar till att ge barnet ökat självförtroende och en positiv självbild

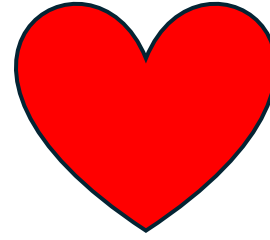


Tydliggörande pedagogik

2026-09-15 Petra Boman_Folkhälsan

- **Syfte: att ge överblick och sammanhang!**
- **Hur vi kommunicerar tydligt och använder bildstöd**
- **Hur vi tydliggör förväntningar om hur rutiner och situationer fungerar**
- **Hur vi navigerar barnen genom aktiviteter individuellt och tillsammans med andra**
- **Hur vi förbereder barnen och personal för att underlätta förändringar**
- **Hur utrymmen guidar och coachar barnen i rätt riktning**
- **Hur vi tydliggör tid**
- [De sju frågorna med bildstöd 179214](#)

ENERGIVÅRD



**TYDLIGGÖRANDE
PEDAGOGIK**

**Energivård =
att skapa balans mellan
aktivitet och återhämtning,
så att barnen orkar hela
dagen**

- 1) Balans**
- 2) Återhämtning**
- 3) Delaktighet**

Checklista vid NPF (eller alla barn?):

Hur har du anpassat miljön?

Är dagen synlig?

Används visuellt stöd?

Vet barnet vad som förväntas?

Är övergångar förberedda?

Är pauser och återhämtning tydliga och individuellt anpassade?

Ger du en instruktion i taget?

Kommer du ihåg att bekräfta och uppmuntra?



Att ta med sig

- Tydlighet förebygger stress och konflikter
- Otydlighet kan se ut som ”beteendeproblem”
- Små justeringar kan ge stor effekt



**Vi utvecklas och lär oss i
relationer!**

Du är viktig!



**Vi är
medskapare!**

Om du vill läsa mer:

Greene Ross W : "Explosiva barn", "Vilse i skolan", "Att växa tillsammans – du och ditt barn genom livet"

Hejlskov Elvén Bo , Veje Hanne & Bejer Henning : "Utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar och psykisk sårbarhet"

Hejlskov Elvén Bo : "Beteendeproblem i skolan", "Beteendeproblem i förskolan", "Barn som bråkar"

Gerland Gunilla & Aspeflo Ulrika: "Barn som väcker funderingar. Se, förstå och hjälpa förskolebarn med en annorlunda utveckling"

Kadesjö, Björn: "Barn som utmanar"

Edfelt David: "Få familjen att funka", "Tydliggörande pedagogik i förskolan"

Måhlberg, Kerstin & Sjöblom Maud: "Lösningfokuserat arbetssätt i förskolan"

Alva Appelgren: "Nya perspektiv på lärande"

Linda Jensen: "Inkluderingskompetens vid ADHD och autism"

Klingberg Torkel: "Den lärande hjärnan"

A background image showing two hands reaching towards each other, one from the top right and one from the bottom left, set against a solid blue background. The hands are slightly out of focus, emphasizing the text overlay.

 **folkhälsan**

Tack!

petra.boman@folkhalsan.fi